

Ліпніцкая С.А. (Мінск)

«Паэтычны сад» Максіма Багдановіча і Леаніда Дранько-Майсюка

М. Багдановіч – зорка незгасальнай велічыні на небасхіле нацыянальнай літаратуры, «пясняр чыстае красы». Сімвалам мастацкасці, прыгажосці, эстэтычнага спасціжэння быцця для Максіма Кніжніка стаў сціплы вобраз васілька. Так, у творы «Апокрыф» пісьменнік звярнуўся да двух антыномных вобразаў-увасабленняў: коласа – сімвала штодзённага хлеба, васілька – сімвала красы, сцвердзіўшы перавагу эстэтычнага над будзённым: «...Добра быць коласам; але шчаслівы той, каму дадзена быць васільком. Бо нашто каласы, каля няма васількоў?» [2, с. 52]. Як зазначала Т. Шамякіна, «васілёк – пасланец сіняга неба ў залатой жытнёвай ніве, яго нябеснае паходжанне абумовіла і назву, суадносную з імем святога Васіля, з якога і пачынаўся ў праваслаўных славян Новы год» [5, с. 365].

Вобраз васілька з’яўляецца скразным у вершах М. Багдановіча «На чужыне» і «Слущкія ткачыкі». Так, у першым са згаданых твораў на аснове антытэзы аўтар параўноўвае прыгожыя кветкі як сімвал багатай чужыны і забыты васілёк – напамін аб роднай беднай старане. У другім апісанне прыроды («А за сцяной смяецца поле, / Зіе неба з-за акна, – / І думкі мкнуцца мімаволі / Туды, дзе расцвіла вясна; / Дзе блішча збожжа ў існай далі, / Сінеюць міла васількі, / Халодным срэбрам ззяюць хвалі / І між гор ліючайся ракі» [1, с. 90]) кантрастуе з аднастайнасцю і змушанасцю работы на чужыне.

Л. Дранько-Майсюк свядома сфармуляваў ідэю «мастацтва для мастацтва» («чыстай красы»): апявае найпершую красу – прыроды, штодзённага жыцця, мастацтва, складае гімн жанчыне. Пачаўшы з паэтызацыі палескага краю, ён пераходзіць да асэнсавання культурнай спадчыны, створанай народамі свету ў перыяд ад часоў Старажытнай Грэцыі да эпохі французскага сімвалізму. Слушнымі з гэтай нагоды ўяўляюцца словы Л. Гарэлік: «Увогуле ў лірыцы кахання Л. Дранько-Майсюка сапраўдная мазаіка стыляў, вобразаў, матываў, алюзій з розных антычных і біблейскіх крыніц, рэмінісцэнцый з сусветна вядомых літаратурных, мастацкіх, музычных твораў...» [3, с. 68].

Л. Дранько-Майсюк – мастак, які прапаведуе глыбока эстэтычнае стаўленне да навакольнага свету, паэтызуе красу родных краявідаў і праз пейзаж здольны выказаць свае хвалюючыя думкі, свой настрой, свае адчуванні. Уменне ўзвесці бытавыя замалёўкі ў ранг філасофіі быцця выявілася ўжо ў першым зборніку «Вандроўнік» (1983), большасць твораў з якога прысвечана роднаму палескаму краю: «Хата мая, дзе павоі цвітуць... / Сонечны круг на хаце, / У кожным промні на зыркім цвіку – / Гэта таксама распяцце» [4, с. 7].

Паэзія Л. Дранько-Майсюка ўяўляецца нам у выглядзе дрэва, што сваімі каранямі трывала «ўчапілася» ў зямлю – першааснову жыцця, а сваімі галінамі сцягае ў неба. Дрэва гэтае знаходзіцца ў садзе («вертаградзе») – алегарычным увасабленні страчанага ідэальнага свету (Раю, Эдэму), то светла-мажорным, узнёсла-ўрачыстым, пяшчотным і сонечным, як валасы каханай («У валасах яе цвілі сады, / І пахла мёдам, і звінелі пчолы» [4, с. 207]), то спустошаным і закінутым нядбайным гаспадаром («Асыпаў лісце сакавіцкі сад / Калянае ў парожнія аруды» [4, с. 93]).

Сад Л. Дранько-Майсюка суадносіцца з душой лірычнага героя, адпаведна перадаючы яе стан праз раскошу квецені, багацце пладоў ці, наадварот, аголенасць і скаргу дрэваў на адсутнасць птушак і раслін, нічым не прыхаваную адзіноту. Топас сад у лірыцы паэта – прастора жыцця, успаміны пра бесклапотнае дзяцінства, светлае юнацтва, першае каханне, апрадметачанае такімі дарагімі сэрцу лірычнага героя краявідамі, заўсёды ўключае ў сябе хату і сьгае далёка за агароджу з пладовымі дрэвамі. Яго можа ўтвараць малая радзіма паэта з хвойкамі, лесам, грушамі, сасной, узлескам, дубам, грушай, вярбой, бярозай, каштанам. Спынімся больш падрабязна на складніках «паэтычнага саду» Л. Дранько-Майсюка.

Дуб з самых старажытных часоў сімвалізаваў сілу, стойкасць, мужнасць і даўгавечнасць. З-за ўласцівасці гэтага вялізнага дрэва прыцягваць да сябе маланкі падчас навальніцы ён часта асацыіраваўся з агнём. У свядомасці людзей трывала замацавалася думка пра тое, што дуб прыносіць пспех і засцерагае ад бед. У лірыцы Л. Дранько-Майсюка дуб становіцца сведкам ўтарскіх пачуццяў і перажыванняў, сімвалам бацькаўшчыны: «Бачыў, як дуб на світанні / Долю скідаў жалуды. / Бачыў, як сонца ў тумане / Выйшла да соннай вады» [4, с. 26].

Пакланеннем і павагай акружана бяроза ў славянскіх народаў, дзе яна лічылася галоўным сімвалам жаночасці (у той час як дуб – мужнасці). Для Л. Дранько-Майсюка гэтае дрэва, як і дуб, з'яўляецца неад'емным атрыбутам малой радзімы: «Каля нашага плота рака. / Абыспаецца бераг паціху. / Грукат ранішняга цягніка / Разбудзіў на бярозе бусціху» [4, с. 101].

Вінаград як адна з самых старажытных на зямлі культурных раслін і адзін з найстарэйшых сімвалаў стаў асабліва значным у хрысціянскай культуры. У Старым Запавеце ён – эмблема пладоў Зямлі і першая расліна, пасаджаная Ноем пасля Сусветнага патапу. У «паэтычным садзе» Л. Дранько-Майсюка вінаград – атрыбут восені і кахання: «Пагляньце – спазнілася восень, / Але да мяне на парог / Стажок вінаграду падносіць / На срэбнай далоні бог» [4, с. 107].

Варта звярнуць увагу і на фларыстычныя вобразы ў лірыцы Л. Дранько-Майсюка, якія становяцца ўвасабленнем квітнеючага жыцця, светлага ўзаемнага кахання і шчасця. «Паэтычны сад» Л. Дранько-Майсюка расквечаны і ўпрыгожаны цэлым суквеццем кветак: ружамі («Ты праплывай заўсёды нада мной / І ў ружу завівай маё дыханне» [4, с. 270]), васількамі («І з каленяў тваіх выпіваю / Фіялетаваы васількі» [4, с. 248]), лілеямі і незабудкамі («За мной бягуць лілеі, незабудкі / І шольсіі лімонавы пажар» [4, с. 234]), мелісай і ляўконіямі («Маё дыханне, поўнае мелісы, / Ляўконія плыве ў мае сляды» [4, с. 276]), хрызантэмамі («Я ведаю цябе ад хрызантэм / І да радзімкі, самай патаемнай» [4, с. 265]), вяргінямі («Парнаскі снег, а першы наш мароз / Падорыць белыя вяргіні...» [4, с. 266]), лавандай («На вуліцы Сухой у змроку радасным / Мы дыхалі забытаю лавандай» [4, с. 291]) і інш. І кожная з іх сімвалізуе каханне, згадкі пра самую блізкую на свеце жанчыну.

Да прыкладу, лілея ў хрысціянскай традыцыі сімвалізуе нявіннасць і чысціню, непадуладнай грахоў зямнога свету, боскую сутнасць. Так і ў лірыцы Л. Дранько-Майсюка лілея сімвалізуе сакральнае пачуццё кахання: «У стомленасці ёсць тваё імя. / Стамляючыся, ноч тваю сустрэну... / Ты кветкі сніш, якія сню і я – / Лілею каралеўную й вербену» [4, с. 267].

Паэтычны вертаград Л. Дранько-Майсюка ўражвае не толькі кольскасцю дрэў, раслін і кветак, багатай колеравай гамай, але і сваімі насельнікамі – шматлікімі птушкамі, вобразы якіх дапамагаюць выявіць супрацьлеглыя станы душы лірычнага героя: ад распачы і пакут (панурыя жураўліныя кліны, шэрая зязюля) да радасці і шчасця (ластаўкі, голуб і галубка, салаўі).

Літаратура

1. Багдановіч, М. Поўны збор твораў: у 3 т. / М. Багдановіч. – Мінск, 1992–1995. – Т. 2 : Маст. проза, пераклады, літаратурныя артыкулы, рэцэнзіі і нататкі, чарнавыя накіды. – 1993.
2. Багдановіч, М. Поўны збор твораў : у 3 т. / М. Багдановіч. – Мінск, 1992–1995. – Т. 1 : Вершы, паэмы, пераклады, наследаванні, чарнавыя накіды. – 1992.
3. Гарэлік, Л.М. Эстэтыка гарманічна-кантрастнага адлюстравання свету ў сучаснай беларускай паэзіі / Л.М. Гарэлік // Сучасная літаратура: каардынаты ідэйна-мастацкага пошуку / С.А. Андрэюк і інш.; навук рэд. В.М. Стральцовай. – Мінск, 2008. – С. 7–91.
4. Дранько-Майсюк, Л. Гаспода (выбранае) / Л. Дранько-Майсюк. – Мінск, 1998.
5. Шамякіна, Т.І. Міфалогія і беларуская літаратура : нарысы і эсэ / Т.І. Шамякіна. – Мінск, 2008.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ